

የሰበር መ/ቁ. 34138
ግንቦት 26 ቀን 2000 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዱ
መስፍን ዕቁበዮናስ
ታፈሰ ይርጋ
መድኅን ኪርስ

አመልካቾች፡- 1. ሲስተር ገነት ጌታቸው ወኪል ጌታቸው ይማም ቀረበ

2. ሕፃን ናሆም አበበ

ተጠሪ፡- ወንድወሰን ኃይሉ ወልደማርያም } ቀረበ
መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ በመኪና አደጋ ምክንያት የደረሰን የአካል ጉዳት መሠረት በማድረግ የተጠየቀውን የካሳ ክፍያ የሚመለከት ነው። ክርክሩ ሲጀመር አመልካቾች ከሣሾች የነበሩ ሲሆን፤ በተጠሪ ላይ ክስ የመሠረቱት ንብረቱ በሆነው መኪና በደረሰባቸው ጉዳት መጠን ኪሣራ እንዲከፈላቸው ነው። ከመዝገቡ ማየት እንደቻልነው አመልካቾች የተጠሪ ንብረት በሆነው መኪና ስለመጎዳታቸው አላከራከረም። ክሱን ያስተናገደው በአፋር ብ/ክ/መ/ የዞን አንድ ከፍተኛ ፍ/ቤትም ለደረሰው ጉዳት ተጠሪ ኃላፊ ነው በማለት ለ1ኛ አመልካች ብር 20,000 እንዲከፈላት ሲወስን፤ የሁለተኛ አመልካች የጉዳት መጠን ግን ገና አልታወቀም የሚል ምክንያት በመስጠት የጉዳት ኪሣራ እንዲከፈል አልወሰነም። ሕፃኑ (2ኛ አመልካች) ሕክምና ላይ ነው ያለው በማለት ተጠሪ ኃላፊነት ወስዶ ለሕክምናና ለተለያዩ ወጪዎች ይክፈል የሚል ተጨማሪ ውሳኔ መስጠቱንም ተመልክተናል። በዚህ መልክ የተሰጠው ውሳኔ በክልሉ ጠ/ፍ/ቤም ጉድለት የለበትም ስለተባለ አመልካቾች የሰበር አቤቱታ አቅርቦዋል።

ይህ የሰበር ችሎትም አመልካቾች ህዳር 20 ቀን 2000 ዓ.ም በፃፉት ማመልከቻ ያቀረቡትን አቤቱታ መሠረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦ ክርክሩን ስምተናል። አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተደረገው 1ኛ አመልካች በጉዳቱ ምክንያት ሣይከፈላት የቀረውን ደመወዝ በሚመለከት በዝምታ የመታለፉን እና ለ2ኛ አመልካች የጉዳት ካሳ ያለመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ነው። በዚህ መሠረትም እነዚህን ነጥቦች ከግራ ቀኝ ወገኖች ክርክር፣ አቤቱታ ከቀረበበት ውሳኔ እና ከሕጉ ጋር አገናዝቦ መርምረናል።

ተጠሪ በሁለቱም አመልካቾች ላይ ለደረሰው ጉዳት ኃላፊ ስለመሆኑ እስካላከራከረ ድረስ አግባብ ያለው የጉዳት ካሳ እንዲከፈል መወሰኑ የግድ ነው። በዚህ መዝገብ የተነሣው የካሳ ጥያቄ መሠረት ያደረገው ከውል ውጪ የደረሰን ኃላፊነት በመሆኑ መታየት ያለበት በፍትሐብሔር ሕጉ በአንቀጽ 13፤ በተለይም በዚሁ አንቀጽ በምዕራፍ 1 በክፍል 3 ስር ባሉት ድንጋጌዎች መሠረት ነው። በፍ/ብ/ሕግ ቁ. 2090(1) እና 2091 እንደተመለከተው በጉዳቱ ምክንያት ተበዳዩ የሚካሰው ለጉዳቱ ተመዘዛኝ በሆነው መጠን ነው። የጉዳት ካሳው ሲወሰን ደርሶ የተገኘውን (የታየውን) ኪሣራ በማየት ብቻ ሳይሆን፤ ለወደፊት ሊደርስ ይችላል ተብሎ የሚገመተውንም እግንዛቤ ውስጥ በማግባት ጭምር ሊሆን እንደሚገባ ከፍ/ብ/ሕግ ቁ. 2092 ድንጋጌ መገንዘብ ይቻላል። የብዙ አገራት ከውል ውጭ የሚደርስ ኃላፊነት ሕጎች ሁለት ግቦችን ማለትም ጉዳቱን የመከሰ (insurance goal) እና የጥፋት ባህሪን የመግራት (deterrence goal) ተብለው የሚታወቁትን መሠረት በማድረግ የተቀረፁ ሲሆን፤ የአገራችን ሕግም እንደዚሁ ተመሳሳይ ዓላማ አካቶ እንደተቀረፀ በሕጉ ላይ ማብራሪያ የፃፉት ፕሮፌሰር ጆርጅ ቺቺ ኖቪች /The Ethiopian law of Compensation for Damage/ በሚለው የማብራሪያ መጽሐፋቸው ገልፀውታል።

ከላይ በተጠቀሱት የፍ/ብ/ሕግ ቁ. 2091 እና 2092 በተቀመጡት መርሆዎች መሠረት ካሳና ጉዳት እኩል መሆን እንዳለበት ይህም በመርህ ደረጃ ተጎጂው ከጉዳቱ አትራፊ መሆን እንደማይገባውና ከደረሰበት ጉዳት

በታች መካከ እንደሌለበት መገንዘብ ይቻላል። በተግባርና በተጨማሪ ሲታይ የጉዳት መጠኑ በፍ/ቤት የሚወሰን ቢሆንም፤ ጉዳዩ የሕግ ጥያቄ ብቻ ባለመሆኑ ወስብስብነት ያለው ከመሆኑም በላይ ሕጉ በተጨማሪ የደረሰ ጉዳት ብቻ ሳይሆን ወደፊት ሊደርስ የሚችል ጉዳትም የተረጋገጠ ሲሆን እንዲካስ ስለሚፈቅድ ወደፊት ስለሚሆን ነገር እርግጠኛ መሆን ስለማይቻል በካሳ አወሳሰን ረገድ ስሌትን የማዘና ውጤት ሊያስከትል ይችላል። ከዚህ ጋር በተያያዘም በካሳ አወሳሰን ረገድ ከንብረት ጉዳት ይልቅ አተማመኑ የበለጠ ውስብስብ የሚሆነው ጉዳቱ በሰው አካል ላይ የደረሰ ሲሆን ነው። በእርግጥ በጉዳቱ ምክንያት የተከፈለ ወጪ፣ ወይም በግልጽ የሚታይ የቀረ ጥቅም ወይም ገቢ ለመድኃኒት መግዣ፣ እንደዚሁም ለሰው ሠራሽ የአካል ምትክና ተጎጂው ወደ ሆስፒታል የተመላለሰበት ወጪ የጉዳት ካሳው አካል ስለሆነና በቀላሉም በማስረጃ የሚረጋገጥ በመሆኑ በአወሳሰን ረገድ አስቸጋሪ አይሆንም። ነገር ግን ጉዳቱ የዘላቂነት ባህርይ ሲኖረውና የተጎጂው የመሥራት አቅም በሙሉ ወይም በከፊል ሲጓደል በጉዳት ካሳው አተማመን ረገድ አስቸጋሪ ሁኔታ መፈጠሩ አይቀርም። ስለዚህም ካሳው ከደረሰው ጉዳት ጋር እኩል ሆኖ መመዘን አለበት ሲባል መታየት የሚገባው በአጠቃላይ በተጎጂው ላይ ጉዳት በመድረሱ ምክንያት እንደሰው በአጠቃላይ የመሥራት ኃይል ቅነሣ (General utility) አንጻር እንጂ ከጉዳቱ በፊት ሲሠራው የነበረውን ሥራ ላለመሥራት ጉዳቱ ያስከተለው ልዩ ጫናና የቅነሣ መጠን /special utility/ ግምት ውስጥ በማስገባት አይሆንም። ይህም የሆነበት ምክንያት በተጨማሪ፣ ዓለም ሲታይ እያንዳንዱ የሰውነት ክፍል ሥራ ለመሥራት ብቻ ሳይሆን፣ በአጠቃላይ እንደሰው ለመኖር የተለያየ ፋይዳና ጠቀሜታ ያለው በመሆኑ ነው።

ወደያዘነው ጉዳይ ስንመለስ በሁለቱም አመልካቾች ላይ ዘላቂ የሆነ የአካል ጉዳት ደርሶባቸዋል። በ1ኛ አመልካች ላይ የደረሰው በቀኝ እግር ላይ ከባድ የስብራት ጉዳት ሲሆን፣ ይህም 18% (አሥራ ስምንት በመቶ) እንደሆነ በሐኪሞች ተረጋግጦአል። 2ኛ አመልካችም የደረሰበት ጉዳት በመቶኛ ተሰልቶ

ያልቀረበ (ገና በሕክምና ላይ በመሆኑ) ቢሆንም፤ ጉዳቱ በግልጽ የሚታይ እና ከፍተኛ እንደሆነ ሐኪሞች በሰጡት ማረጋገጫ ላይ ተመልክቶአል።

ይኸውም በግራ ሰውነቱ የተወሰነው፣ በቀኝ የራስ ቅሎ የስብራት እና ጭንቅላቱ ውስጥ የመድማት ጉዳት እንደደረሰበት ከዚህ የተነሣም ለረዥም ጊዜ ራሱን ስቶ እንደቆየና አሁንም በሕክምና ላይ እንደሆነ ተገልጿል። በመሆኑም በሁለቱም አመልካቾች ላይ ዘላቂ የሆነ ከፊል ስንኩልነት /permanent partial disablement/ ተብሎ ሊመደብ የሚችል ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን ነው መገንዘብ የሚቻለው። የሥር ፍ/ቤቶችም ይህንኑ ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት 1ኛ አመልካች በርትዕ ብር 20,000 እንድትካስ የወሰኑ ቢሆንም፤ ለ2ኛ አመልካች ግን በተመሳሳይ ሁኔታ ካሳ አልወሰኑም። በበኩላችን እንደምንገነዘበው 2ኛ አመልካችም የአካል ጉዳት የደረሰበት በመሆኑ ርትዕን መሠረት በማድረግ ካሳ ሊከፈለው ይገባል። ሌላም መወሰን ሲገባው በዝምታ የታለፈው 1ኛ አመልካች በጉዳቱ ምክንያት በደመወዝ ረገድ ቀረብኝ ያላቸው ገቢ ሲሆን፣ ይህም ጉዳቱ በማስረጃ ሊረጋገጥ የሚችል በመሆኑ ውሳኔ ማግኘት ይኖርበታል። ስለዚህም ከላይ በዝርዝር ያስቀመጥናቸውን ምክንያቶች መሠረት በማድረግ የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል፡

ው ሳ ኔ

1. አቤቱታ የቀረበበት በአፋር ብ/ክ/መ/የዞን አንድ ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ. 0574 ሐምሌ 4 ቀን 1999 ዓ.ም ተሰጥቶ የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 992 ጥቅምት 21 ቀን 2000 ዓ.ም በሰጠው ትእዛዝ የፀናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 348(1) መሠረት ተሻሽሎአል።
2. 1ኛ አመልካች በጉዳቱ ምክንያት በደመወዝ ረገድ ቀረብኝ የምትለው ገቢ ግራ ቀኝ ወገኖች ከሚያቀርቡት ማስረጃ አንጻር ታይቶ ይወሰን ብለናል።
3. 2ኛ አመልካችም እንደ1ኛ አመልካች ዘላቂነት ያለው የአካል ጉዳት የደረሰበት በመሆኑ ዞኑ ከፍተኛው ፍ/ቤት ይህንኑ ግምት ውስጥ

በማግባት እና ርትዕን መሠረት በማድረግ ተገቢ ነው የሚለውን የጉዳት ካሳ ይወስንለት ብለን ጉዳዩን መልሰንለታል።

የሰበር መ/ቁ. 34906

ግንቦት 5 ቀን 2000 ዓ.ም

4. ተጠሪ ኃላፊነቱን ወስዶ ለ2ኛ አመልካች ሕክምና ተያያዥ ወጪ ይክፈል በሚል በከፍተኛው ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ በበኩላችንም ተቀብለንዋል። አልተነካም።

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዱ

ሒሩት መለሠ

መድኅን ኪሮስ

ሁልጣን አባተማም

5. በዚህ ሰበር ችሎት በተደረገው ክርክር የደረሰውን ወጪና ኪሳራ በሚመለከት ግራ ቀኝ ወገኖች የየራቸውን ይቻሉ። መዝገቡ ይመለስ።

አመልካች፡- የኢትዮጵያ ቴሌኮሙኒኬሽን ኮርፖሬሽን የምስራቅ ሪጅን ጽ/ቤት

ቤተልሄም ሲሣይ ቀረበች

ተጠሪ፡- ወ/ሪት ፍሬሕይወት አርቄ ቀረበች

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ የሐሰት ውንጀላዎችን የያዘ ደብዳቤ በመፃፉ ስሜ ጠፍቶአልና የሕሊና (የሞራል) ጉዳት ካሳ ይከፈለኝ በማለት ተጠሪ በመሠረተችው ክሥ መነሻነት የተደረገውን ክርክር የሚመለከት ነው። ከመዝገቡ እንዳየነው ተጠሪ ክስ የመሠረተችው ታዬ ለማ በተባለ የድሬዳዋ ሪጂን ቴሌኮሙኒኬሽን ሥራ አስኪያጅ ላይ ሲሆን፣ ይህ ሰው ለክሱ በሰጠው መልስ ደብዳቤውን የፃፈው ከተጠሪ ጋር ባለው የግል ግንኙነት ሣይሆን፣ ከኮርፖሬሽኑ ሥራ ጋር በተያያዘ ጉዳይ መሆኑን በመግለጽ አመልካች በክርክሩ ውስጥ ጣልቃ እንዲገባለት ጠይቋል። አመልካች የክርክሩ ተካፋይ የሆነው በዚህ መሠረት ሲሆን አመልካች ለቀረበው ክስ የበኩሉን የመከላከያ ክርክር አቅርቧል። በመጨረሻም ፍ/ቤት የሁሉንም ወገኖች ክርክር ከመረመረ በኋላ፣ ተከሣሾችን ከክሱ በማውጣት አመልካችን ኃላፊ አድርጎአል። በመቀጠልም አመልካች ብር 3000 ለተጠሪ እንዲከፍል ወስኖአል። በዚህ ውሳኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ውሳኔውን ያጸና ሲሆን የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ተ.ወ